

Atvinnu- og umhverfismál – ályktun 2020

Ferðapjónusta

Á Vesturlandi hefur verið mikill vöxtur og uppbygging í ferðapjónustu sl. áratug. Byggð hafa verið upp metnaðarfull mannvirki og þjónusta. Fyrirtæki í ferðapjónustu eru af ýmsum toga, þetta eru lítil fjölskyldufyrirtæki, stór fyrirtæki og stórar þjónustukeðjur sem starfa víða um land og fyrirtæki sem bjóða upp á afþreyingu, gistingu og veitingar af ýmsum gerðum. Ferðapjónusta er þannig orðin stór og mikilvægur atvinnuvegur á Vesturlandi.

Vegna aðstæðna sem nú eru uppi vegna þeirra áhrifa sem COVID-19 veiran hefur á heimsbyggðina, þá hefur orðið mikill samdráttur í ferðalögum og ferðapjónustan á mjög erfitt uppdráttar. Mörg ferðapjónustufyrirtæki á Vesturlandi eiga í miklum fjárhagslegum erfiðleikum, ekki er hægt að halda uppi þjónustu og rekstri eða hafa starfsfólk í vinnu. Þetta er mikið álag á fólk og fyrirtæki þannig að nú þegar hefur starfsemi verið lokað um óákveðinn tíma eða jafnvel lögð af. Góðu starfsfólki með mikla þekkingu og reynslu hefur verið sagt upp, fjármagnskostnaður og annar rekstrarkostnaður hleðst upp hjá fyrirtækjum sem ná ekki að standa í skilum, auk þess sem fyrirtæki og mannvirki missa verðgildi sitt og byrja að drabbast niður.

Um 86% af öllum ferðapjónustufyrirtækjum á landsvísi eru lítil einstaklings- og fjölskyldufyrirtæki með innan við 10 starfsmenn. En mikill meirihluti ferðapjónustufyrirtækja á landsbyggðinni falla undir þennan flokk. Þetta eru fyrirtækin sem hafa byggt upp ný atvinnutækifæri, og lagt sitt að mörkum til að auðga og bæta lífsgæði fólks í sínu nærumhverfi. Að þessum fyrirtækjum stendur fólk sem hefur tekið frumkvæði og lagt eignir fjölskyldunnar undir til að búa til eitthvað nýtt og skapa verðmæti fyrir sig, nágranna sína og samfélagið. Það liggja gífurleg verðmæti bæði í mannvirkjum og mannauði í þessum fyrirtækjum. Því skiptir það miklu máli fyrir okkur öll að aðgerðir stjórnvalda nýtist líka þessum fyrirtækjum og þau nái að lifa af þær hremmingar sem nú ganga yfir ferðapjónustuna vegna þeirra aðstæðna sem eru í samfélaginu vegna COVID-19.

Haustþing SSV lýsir yfir ánægju sinni með þær aðgerðir sem stjórnvöld hafa farið í til að styðja við ferðapjónustuna í landinu á þessum erfiðu tímum og hvetur til áframhaldandi stuðnings eins og þurfa þykir á hverjum tíma til að viðhalda þessari mikilvægu atvinnugrein. Einnig vill SSV minna sérstaklega á að það þarf að huga sérstaklega að einyrkjum og fjölskyldufyrirtækjum, sem jafnvel eru að reka sína þjónustu á eigin kennitölu og hafa því ekki getað nýtt sér úrræði stjórnvalda sem skildi.

Sjávarútvegur

Á Vesturlandi eru sjávarbyggðir þar sem reknar eru litlar og stórar útgerðir, fiskvinnslur og fiskmarkaðir. Þessi fyrirtæki eru undirstöðuatvinnuvegur viðkomandi byggða, auk þess sem nýsköpun og vörubrún vex og dafnar við hlið öflugss sjávarútvegs.

Haustþing SSV beinir því til ráðamanna að skapa sátt og stöðugleika um sjávarútveginn, hann byggi á sjálfbærri nýtingu og stuðlað verði að áframhaldandi framþróun og starfsemi öflugss sjávarútvegs í sjávarbyggðum landsins.

Nokkur styr hefur lengi verið í þjóðfélaginu um umgjörð sjávarútvegs á Íslandi, sem skapar óvissu og erfiðleika fyrir þá sem starfa í þeirri atvinnugrein. Mikilvægt er því að skapa sátt og stöðugleika um starfsumhverfi sjávarútvegsins þannig að atvinnuvegurinn geti þróast áfram á grundvelli sjálfbærrar nýtingar, greitt sanngjarnt nýtingargjald af auðlindinni og eflst, samfélaginu öllu til hagsbóta.

Sveitarfélög á Vesturlandi hafa ítrekað ályktað um nauðsyn þess að núverandi fyrirkomulag hrognkelsaveiða verði endurskoðuð, en það sýndi sig s.l. vor að það er með öllu óboðlegt. Þar kom glögg í ljós að núverandi fyrirkomulag skapar sjómönnum og vinnslum erfið rekstrarskilyrði og skekkir samkeppnisstöðu. Því er afar brýnt að Alþingi taki hið fyrsta til umfjöllunar breytingar á fyrirkomulagi hrognkelsaveiða til þess að bæta rekstrarumhverfi sjómanna og vinnsla með langtíma hagsmuni greinarinnar að leiðarljósi.

Mikilvægt er að rannsóknir á lífmassa Breiðafjarðar og Faxaflóa verði stórlega auknar, þannig að betri þekking fáið sem er forsenda ákvarðana um sjálfbæra nýtingu hafsins á öllum sviðum.

Haustþing SSV lýsir yfir áhyggjum sínum af íþyngjandi veiðigjöldum, sérstaklega fyrir minni útgerðir. Ljóst er að hröð samþjöppun á sér stað í atvinnugreininni. Verði ekki breyting á núverandi fyrirkomulagi veiðigjalda, er hætt á að þessi grunnstoð atvinnulífs á Snæfellsnesi muni eiga erfitt uppdráttar. Jafnframt lýsir haustþing yfir áhyggjum af þróun sjávarútvegs á Vesturlandi.

Landbúnaður

Á Vesturlandi eru landbúnaðarhéruð og -svæði sem byggja á hefðbundnum fjölskyldubúskap á litlum og stórum búum, þá eru úrvinnslustöð í landbúnaði meðal stærstu vinnuveitenda í Dalabyggð. Mikilvægt er að standa vörð um þessa starfsemi. Vaxandi áhugi er á heimavinnslu og sölu beint frá býli og mikilvægt er að hlúa vel að slíkum sprotum.

Stöðugar umræður eru um það landbúnaðarkerfi sem við búum við í dag og deilur um það í þjóðfélaginu hafa gert starfsumhverfi landbúnaðarins óstöðugt og erfitt. Það er því mjög mikilvægt fyrir þau landssvæði sem byggja afkomu sína á þessari atvinnugrein að sátt náist um íslenskan landbúnað, þar sem landbúnaður er víða forsenda þess að byggð haldist í sveitum landsins. Landbúnaður og matvælaframleiðsla styður einnig við vöruþróun vegna ferðaþjónustu og er byggðafesta fyrir ýmsa byggðakjarna í dreifbýli. Haustþing SSV lýsir yfir miklum áhyggjum á mjög erfiðri stöðu sauðfjárræktar og bendir á að sauðfjárrækt er grunnatvinnuvegur á hluta Vesturlands. Má í því sambandi nefna Dalabyggð sem er svæði sem hefur verið í vörn og búið við stöðuga fækkun íbúa um langt árabil. Haustþing SSV leggur á það áherslu að í aðgerðum stjórnvalda verði hugað að erfiðri stöðu þeirra svæða sem eiga afkomu sína að stórum hluta undir sauðfjárrækt og úrræði hafi það markmið að verja þau svæði sem byggja afkomu sína á sauðfjárrækt. Auk þess hvetur haustþingið til þess að rannsóknir í landbúnaði verði stórlega eflaðar, greininni til framdráttar.

Haustþing SSV 2020 hvetur til þess að stöðugleika í raforkukostnaði garðyrkjubænda verði aukinn, til þess að gera greinina samkeppnishæfa og stuðla að fjárfestingu, nýsköpun, og þróun í greininni. Með þessu verði hlutdeild innlendrar framleiðslu aukin sem er sérstaklega mikilvægt á COVID-19 tímum.

Afhendingaröryggi og aflgeta raforku - Þrífösun rafmagns forsenda uppbyggingar í landbúnaði, ferðaþjónustu og nýsköpun

Lagning þriggja fasa rafmagns er allt of stutt á veg komin og þó nokkuð vantar upp á að trygg raforkuafhending sé til staðar á öllu Vesturlandi. Haustþing SSV fangar því að ákveðið hafi verið að flýta þrífösun á rafmagni og skorar á stjórnvöld að gert verði áttak í styrkingu og nútímavæðingu dreifikerfis raforku á Vesturlandi. Styrking dreifikerfisins er forsenda uppbyggingar á fjölbreyttara atvinnulífi í dreifðum byggðum á Vesturlandi, t.d. í ferðaþjónustu og til nýtingar á nútímatækni í landbúnaði og uppbyggingu á öðrum atvinnutækifærum í dreifðum byggðum.

Í tillögu að langtímaorkustefnu fyrir Ísland til ársins 2050 er lögð áhersla á uppbyggingu flutnings- og dreifikerfis raforku þannig að afhendingaröryggi og aflgeta sé tryggð um allt land svo mæta megi þörfum samfélagsins á hverjum tíma og að þar geti þrífist atvinnustarfsemi með áreiðanlegu aðgengi að raforku. Ljóst er að raforkuöryggi á Snæfellsnesi er stórlega ábótavant enda er eina tengingin við svæðið um Vegamótalínu 1 sem er frá árinu 1974 og er hún með takmarkaða flutningsgetu. Haustþing SSV fagnar fyrirbyggjandi aðgerðartillögum Landsnets þar sem stefnt er að því að flýta langtímaáætlunum hvað varðar flutningsleiðir á Snæfellsnes, en leggur áherslu á mikilvægi þess að farið verði í þær framkvæmdir sem fyrst og þá sérstaklega nýja 132 kV stofnlínu frá Glerárskógum í Dalabyggð í Vogaskeið á Snæfellsnesi. Þessi tenging myndi skapa hringtengingu (N-1) við Snæfellsnes, en á Snæfellsnesi er slík hringtenging ekki til staðar í dag. Framtíðartenging með 132 kV stofnlínu frá Vatnshömrum í Vegamót, og áfram í Vogaskeið og Glerárskóga myndi stórauka afhendingaröryggi og aðgang að raforku á Vesturlandi, auk þess væri þá komin tenging við Byggðalínu fram hjá Holtavörðuheidiðinni inn á Vesturlínu sem myndi gagnast Vestfirðingum vel. Haustþing SSV áréttar að samhliða er mikilvægt að tryggja að varaafli sé til staðar á Vesturlandi. Varaafstöðvar eru komnar á tíma og þarfnast endurnýjunar og eru þar að auki ekki nógu öflugar til að geta framleitt næga orku fyrir svæðið.

Grundartangi

Atvinnusvæðið á Grundartanga er mikilvægt fyrir Vesturland. Við áframhaldandi þróun svæðisins er nauðsynlegt að horfa til fjölmargra tækifæra í framleiðslu og þjónustustarfsemi sem nýta sér hafnarmannvirkin og þekkingarumhverfið á Grundartanga. Aukið samstarf fyrirtækja og nýsköpun er megindrifkraftur framþróunar svæðisins til að gera það enn eftirsóknarverðara fyrir nýja starfsemi með lágmarks umhverfisáhrif.

Leiðandi fyrirtæki á svæðinu hafa á undanförunum árum lagt metnað sinn í að draga úr umhverfisáhrifum sínum, t.d. með breytingu á lýsingu á svæðinu til að draga úr ljósmengun og uppsetningu búnaðar til að draga úr hljóðmengun frá starfseminni. Þá hefur verið unnið að því að draga úr rykmengun og losun

koltvísyrings út í andrúmsloftið. Fyrirtækin vilja skapa sátt við umhverfi sitt og samfélag og vera ábyrg í sínum rekstri.

Haustþing SSV áréttar mikilvægi þess að styrkja og tryggja enn frekar innviði atvinnusvæðisins á Grundartanga með tilliti til framboðs á raforku, vatni og ekki síst samgangna til og frá svæðinu og við höfuðborgarsvæðið, en það er ein mikilvægasta forsenda fyrir atvinnuuppbyggingu á Grundartanga.

Haustþing SSV leggur áherslu á að sú aðgerðaráætlun sem fylgir nýrri orkustefnu fyrir Ísland muni

- tryggja samkeppnishæfi fyrirtækja í orkusæknum iðnaði
- hámarka samfélagslegan ávinning af nýtingu íslenskrar orku og styðji við atvinnustefnu í samspili við lykilatvinnugreinar
- styðja við byggðastefnu og jákvæða byggðapróun á Íslandi til lengri framtíðar.

Þekkingarsetur og menntastofnanir

Á Vesturlandi eru tveir háskólar, þrjú framhaldsskólar, símenntunarstöð og nokkur þekkingar-nýsköpunar- og rannsóknarsetur, sem eru gríðarlega mikilvægar stoðir í grunngerð samfélagsins. Þessi starfsemi er mjög mikilvæg fyrir svæðið þar sem helstu sóknarfæri í atvinnuuppbyggingu á næstu árum eru talin verða í þekkingariðnaði, auk þess sem allar atvinnugreinar munu í framtíðinni þurfa að reiða sig á öflugna sí- og endurmenntun.

Framtíð þar sem gervigreind og þróuð vélmenni munu leysa af hólmi stóran hluta starfa er ekki langt undan og við megum engan tíma missa til að undirbúa nemendur. Mikilvægt er að menntastefna sem nú er í vinnslu stuðli að valdeflingu stjórnenda og kennara menntastofnana til að takast á við breyttan veruleika þar sem hópavinna og skapandi vinnubrögð eru notuð í kennslu. Þar verða ólíkar námsgreinar fléttaðar saman í úrlausn verkefna, verkvit, verk- og listgreina og bóknám nýtt við úrlausn verkefna og nemendur undirbúnir í að vera meistara í að takast á við breytingar og læra allt lífið.

Haustþing SSV leggur því áherslu á að starfsemi þessara eininga verði eflað og þeim tryggt rekstrarlegt sjálfstæði og fjárhagslegur rekstrargrundvöllur, enda hefur starfsemi þessara stofnanna haft jákvæð mælanleg áhrif á þekkingarstig og búsetu á Vesturlandi.

Verkefni til eflingar svæða

Sveitarfélög, í samvinnu við atvinnulíf og félagasamtök á Vesturlandi, hafa sýnt frumkvæði í að koma á fót samstarfi og verkefnum til að styrkja byggð og atvinnuuppbyggingu á grunni sjálfbærrar nýtingar náttúruauðlinda. Sem dæmi má nefna Svæðisgarðinn Snæfellsnes.

Haustþing SSV fagnar þessum verkefnum og hvetur stjórnvöld til að styðja við slíkt samstarf, sem miðar að því að samþætta vernd og nýtingu svæðisbundinna auðlinda.

Menningarmál

Haustþing SSV telur að þær aðstæður sem nú eru uppi í kjölfar COVID-19 bitni mjög á menningarstarfi og skapandi störfum, bæði vegna efnahagsþrenginga og samkomubanns. Afar mikilvægt er að stjórnvöld styðji vel við starfsemi tengdri menningu, sér í lagi á landsbyggðinni. Nýsköpunargildi er mikið í skapandi greinum og þá styðja þær við aðrar starfsgreinar eins og ferðaþjónustu. Jafnframt er menning mikilvæg fyrir andlega lýðheilsu á tímum sem þessum.

Nýsköpun

Mikilvægi nýsköpunar í atvinnulífi hefur aldrei verið meiri en nú. Fyrirséðar eru miklar samfélagsbreytingar, innleiðing nýrrar tækni á öllum sviðum. Ákveðið hefur verið að leggja NMI niður og koma verkefnum hennar í annan farveg. Haustþing SSV leggur áherslu á hlutdeild Vesturlands í þeim farvegi sem verkefnum á sviði nýsköpunar verði tryggð. SSV hvetur ríkisvaldið til að huga í þessu samhengi að störfum án staðsetningar sem hægt er að vista í því umhverfi sem verið er að skapa víða á Vesturlandi. Í því samhengi er bent á nýstofnað nýsköpunar-og frumkvöðlasetur á Akranesi, þekkingarumhverfið á Grundartanga, háskólana á svæðinu og fleiri nýsköpunar sprota sem tekið geta við hlutverkum í nýju umhverfi þessa mikilvæga málaflokks, auk þess sem atvinnuráðgjöf SSV hefur markvisst komið að stuðningi við frumkvöðla og fjármagn úr Sóknaráætlun Vesturlands hefur nýst til nýsköpunar og sem beinn stuðningur við frumkvöðla.

Umhverfismál

Haustþing SSV tekur undir mikilvægi aðgerða í umhverfismálum, sem kalla á margvíslegar leiðir til að ná markmiðum ríkisstjórnarinnar sem hafa verið settar fram í loftlagsmálum og öðrum umhverfismálum. Mikilvæg aðgerð til að ná þessum markmiðum er að ríkið tryggi jöfnun í dreifingu og kostnaði raforku í landinu.

Sveitarfélögin á Snæfellsnesi hafa sýnt frumkvæði í þágu sjálfbærrar þróunar á Íslandi undanfarinn áratug. Haustþing SSV samþykkir að sveitarfélögin á Vesturlandi munu leitast við að hafa græn gildi að leiðarljósi í allri sinni starfsemi og miða ákvarðanatöku við að reyna að lágmarka neikvæð umhverfisáhrif af henni. Þau skulu beita fyrirbyggjandi aðgerðum til að koma í veg fyrir rýrnun náttúrulegra og félagslegra auðlinda, og hvetja fyrirtæki, stofnanir, félög og einstaklinga til að fylgja því fordæmi og bæta frammistöðu sína í málefnum sjálfbærrar þróunar.

Haustþing SSV fagnar að látið hefur verið af áður kynntum áformum um álagningu urðunarskatts. Sveitarfélög á Íslandi og á Vesturlandi hafa mörg hver hafið eða eru í undirbúningsvinnu að söfnun og meðhöndlun á lífrænum úrgangi, auk annarra aðgerða sem miða að því að draga verulega úr urðun. Jafnhliða lagasetningum í þessum málaflokki er nauðsynlegt að kostnaðarmat og fjármagn fylgi til innleiðingar breyttum reglum.

Sorpurðun Vesturlands er þessa dagana í stefnumótunarvinnu fyrir sveitarfélögin á Vesturland þar sem verið er að fjalla um hvernig staðið verði að söfnun og meðhöndlun úrgangs. Því er lagt til að ráðherra umhverfismála kalli sveitarfélögin til samráðs um stefnumótun í úrgangsmálum. Samtal ríkis og sveitarfélaga og samstaða stjórnvalda um hvert ber að stefna er forsenda þess að ný sýn í málaflöknum

nái fram að ganga. Það er því eðlileg krafa sveitarfélaga að eiga aðkomu að stefnumótun í úrgangsmálum þar sem málaflokkurinn er á ábyrgð sveitarfélaganna í landinu.

Markmið með verkefninu er að vinna að nýrri svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs.

Sveitarfélögin búa yfir mikilli reynslu í meðhöndlun úrgangs og er því ráðherra umhverfismála minntur á að kalla sveitarfélögin til samráðs um stefnumótun í úrgangsmálum. Samtal ríkis og sveitarfélaga og samstaða stjórnvalda um hvert ber að stefna er forsenda þess að ný sýn í málaflokknum nái fram að ganga. Það er því eðlileg krafa sveitarfélaga að eiga aðkomu að stefnumótun í úrgangsmálum þar sem málaflokkurinn er á ábyrgð sveitarfélaganna í landinu.